

I.M. МИХАЙЛОВСЬКА
Хмельницький національний університет

ФАКТОРИ СПРЯМУВАННЯ РОЗВИТКУ ВЗАЄМОДІЇ СТРАХОВОГО ТА БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ

У статті досліджено сучасні тенденції розвитку фінансового ринку з визначенням відповідних факторів, які мають вплив на взаємодію страхового та банківського бізнесу. З'ясовано, що основні фактори подальшого розвитку взаємодії банків і страхових компаній необхідно розглядати в контексті чотирьох блоків: мега-, макро-, мезо- та мікрорівнів.

Ключові слова: взаємодія банків і страхових компаній, фактори розвитку взаємодії, мегафактори, макрофактори, мезофактори, мікрофактори.

I. MYKHAILOVSKA
Khmelnitsky National University

DIRECTION FACTORS OF CO-OPERATION DEVELOPMENT OF INSURANCE AND BANK BUSINESS

In the article has researched modern progress of financial market trends are with determination of the proper factors which have an influence on co-operation of insurance and bank business. It is found out, that the basic factors of subsequent development of co-operation of banks and insurance companies must be examined in the context of four blocks: mega-, macro-, mezo- and microlevels. The understanding of the financial mechanism and specificity of the formation of modern banking and insurance integration it is necessary to consider the grounds of the historic features and influencing factors; the systematization of factors in the development of interaction between the banking and insurance business need to be considered in the context of four units: mega-, macro-, mezo- and microlevel.

Keywords: co-operation of banks and insurance companies, factors of co-operation development, megafactors, macrofactors, mezofactors, microfactors.

Актуальність теми. Процеси глобалізації спричиняють зміну формату взаємовідносин та механізму функціонування сучасного фінансового ринку. Глобалізація проявляється в лібералізації фінансових ринків та універсалізації фінансового посередництва, що реалізується через інтеграційні процеси, і, зокрема, банківського та страхового бізнесу.

Взаємодія банків і страхових компаній характеризується давньою історією, проте стрімкого розвитку це явище набуло з 1990-х років у зв'язку з:

- зміною характеру фінансово-економічних відносин між банківським та промисловим секторами, з виникненням альтернативних послуг комерційному кредитуванню в ряді країн (фінансування за допомогою інструментів фондового ринку та ринку боргових зобов'язань);
- введенням нових, більш жорстких правил регулювання банківської діяльності;
- втратою монопольної позиції банків у сфері надання фінансових послуг як приватним, так і корпоративним клієнтам;
- формуванням стимулів до зміни стратегічної поведінки банків на ринку фінансових ресурсів;
- активним розвитком приватного пенсійного страхування, страхування життя в ряді країн Західної Європи, Північної Америки, Східно-азійського регіону.

Це дає підстави стверджувати, що сучасні тенденції розвитку фінансового ринку неможливі без визначення відповідних факторів спрямування розвитку взаємодії страхового та банківського бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Засади інтеграції страхових компаній з банками на фінансовому ринку досліджуються у світовій та вітчизняній науковій літературі. Значний внесок у розвиток теоретичних і практичних аспектів інтеграції цих фінансових установ зроблено такими науковцями і практиками: Р.Р. Арутюнян, К.С. Багмет, В.Д. Базилович, З.М. Васильченко, О.О. Гаманкова, А.М. Єрмошенко, Ю.М. Клапків, Г.В. Кравчук, Л.С. Співак, В.М. Фурман, І.О. Школьник та інші.

Разом з тим, в існуючих публікаціях детально досліджуються тільки мікроекономічні передумови розвитку інтеграційних процесів між страховими компаніями та банками.

Мета статті полягає у визначенні факторів розвитку взаємодії банків і страхових компаній в контексті чотирьох блоків: мега-, макро-, мезо- та мікрорівнів.

Викладення основного матеріалу. Банківські установи та страхові компанії ведуть свій бізнес в умовах глобалізації світової економіки, взаємного проникнення та інтеграції міжнародних ринків капіталу, стрімкого розвитку інформаційних технологій. Необхідність консолідації зусиль різних фінансових інститутів у високорозвинених країнах була багато в чому обумовлена зростанням конкуренції і одночасним падінням прибутковості спеціалізованих сегментів фінансового ринку (банківського, страхового, інвестиційного, брокерського).

Проаналізувавши існуючі науково-теоретичні напрацювання [1–4], ми стверджуємо, що основні фактори розвитку взаємодії банків і страхових компаній необхідно розглядати в контексті чотирьох блоків: мега-, макро-, мезо- та мікрорівнів.

Поняттю “фактор” зазвичай надається визначення тієї рушійної сили, яка впливає на формування системи чи на систему за різних матеріально-технічних, громадсько-економічних та природних умов. Умови забезпечують дії тих чи інших факторів, що визначають формування системи чи саму систему. Фактори

діють до тих пір, доки зберігаються їх умови.

Так, мегафактори – це фактори, які виникають на рівні світового суспільства. Слід зазначити, що зовнішньоекономічна діяльність супроводжується наявністю іноземного контрагента, що означає вихід за рамки однієї конкретної держави.

Серед макрофакторів, які пов'язані з впливом компонентів зовнішнього середовища, у якому функціонують банки та страхові компанії, ми визначаємо наступні: законодавчі, політичні, кон'юнктурні, інформаційно-технологічні. З метою підвищення конкурентоздатності фінансового сектора економіки органи державного нагляду та регулювання сприяли банківсько-страховій інтеграції, поступово усуваючи юридичні перепони, що історично існували між ринками банківських і страхових послуг.

Одними з перших макрофакторів, які сприяли розвитку взаємодії банків і страхових компаній, були саме законодавчі та політичні.

Зміна характеру політики регулювання та державного контролю за діяльністю учасників фінансового ринку, а отже лібералізація всієї фінансової системи, відбулися наприкінці минулого століття. З метою підвищення конкурентоздатності фінансового сектора економіки органи державного нагляду та регулювання сприяли банківсько-страховій інтеграції, поступово усуваючи юридичні перепони, що історично існували між ринками банківських і страхових послуг.

Необхідність консолідації зусиль різних фінансових інститутів у високорозвинених країнах була багато в чому обумовлена зростанням конкуренції і одночасним падінням прибутковості спеціалізованих сегментів фінансового ринку (банківського, страхового, інвестиційного, брокерського).

Технологічну можливість взаємодії банків і страхових компаній обумовив розвиток інституційної та інформаційно-технологічної підсистеми інфраструктури світового фінансового ринку. Це сприяло створенню та впровадженню інноваційних фінансових продуктів, відносно перевагою яких є незначний рівень операційних витрат, розпочалась робота над створенням новітніх комплексних фінансових послуг.

Саме тому, в умовах взаємного проникнення та інтеграції міжнародні ринки капіталу, глобалізації економіки, стрімкого розвитку інформаційні технології, одним з найбільш перспективних варіантів розширення бізнесу для банків став страховий ринок.

Слід зазначити, що банківські установи та страхові компанії, що ведуть свій бізнес в умовах глобалізації світової економіки, почали вести між собою конкурентну боротьбу за посередництво на фінансовому ринку, незалежно від способу виконання цієї функції, а отже, від створюваних інструментів (пропонованих фінансових продуктів). Висока конкуренція і, водночас, різноманітність фінансових продуктів внесли корективи у традиційний розподіл сфер окремих інституцій у процесі перерозподілу фінансових ресурсів.

Між банками більш жорсткого характеру набувають конкурентні відносини, що змусило розпочати активний пошук шляхів розширення своєї діяльності за рахунок такого сегмента фінансового ринку, як страховий. Фінансові інституції розширили власну пропозицію інструментів за рахунок послуг, що до цього часу надавались іншими фінансовими посередниками. Це дозволило виключити окремі ланки чи конкурентів з фінансового посередництва за рахунок відсутності у останніх безпосередніх контактів із споживачами фінансових послуг. Цей процес, названий деспеціалізацією, спричинив вагомі зміни у значущості окремих інституцій у процесі фінансового посередництва.

Деспеціалізація охопила як банківську сферу, так і страховий ринок і стала мезофактором майбутньої взаємодії банківського та страхового бізнесу. Слід зазначити, що у науковій літературі більш детально досліджуються мікроекономічні передумови розвитку інтеграційних процесів між страховими компаніями та банками. Так, Багмет К. [2] пропонує розглядати мікроекономічні фактори інтеграції банків і страхових компаній у сферах: відносин з клієнтами, фінансово-економічних відносин та продуктової політики.

Срмошено А. М. [4] пропонує розглядати такі тенденції, як технологічні інновації в сфері інформаційних і комунікаційних технологій, завдяки яким останні мають можливість розробляти та впроваджувати нові фінансові продукти з відносно незначними операційними витратами. Крім того, лібералізація державного регулювання фінансового ринку надала можливість налагодити нові виміри у поширенні інтеграційних процесів СК і банків, які раніше обмежувались лише наданням традиційних для зазначених установ фінансових послуг — набуло поширення розповсюдження фінансових послуг, які мають характеристики фінансових послуг різних видів.

Узагальнення існуючих теоретичних і практичних робіт з досліджуваної проблематики [1–4] дозволило систематизувати фактори розвитку взаємодії банківського та страхового бізнесу у розрізі чотирьох блоків, а саме мега-, макро-, мезо- та мікрорівнів (рис. 1).

Викладене дозволяє сформулювати наступне:

1) із загальною глобалізацією змінюються масштаби потреб клієнтів фінансових установ: корпоративні клієнти набувають необхідності у використанні інструментів ризик-менеджменту у світовому вимірі, тоді як малі і середні підприємства, а також фізичні особи - в отриманні доступу до фінансових послуг в будь-якій точці планети, що стає можливим, насамперед, завдяки Інтернет-технологіям;

2) конкурентна боротьба сприяє запровадженню стратегії виробництва товарів-аналогів національними і регіональними фінансовими установами у відповідь на випуск новітніх фінансових послуг «глобальними фірмами»;

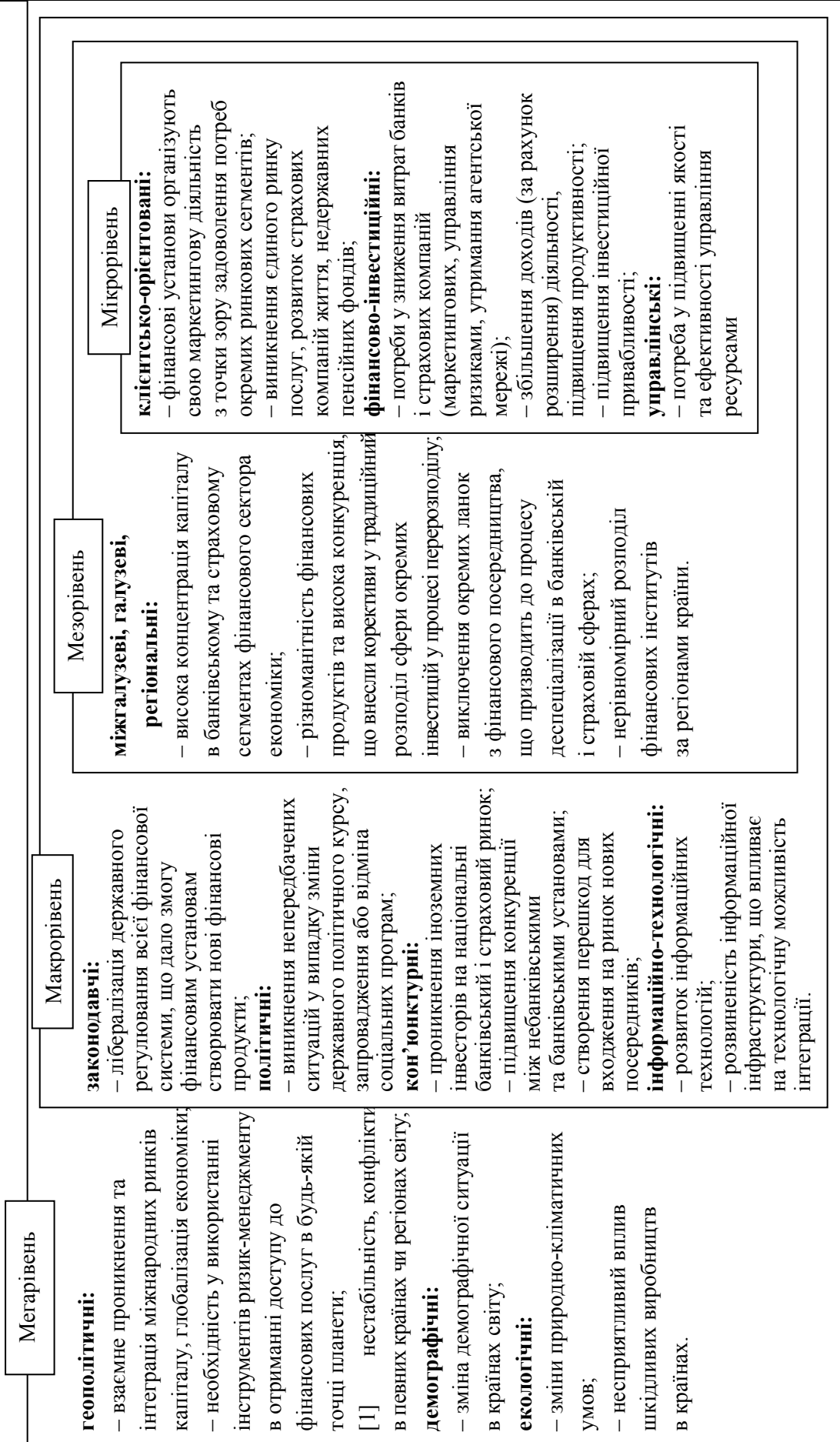

Рис. 1. Фактори розвитку взаємодії страхового та банківського бізнесу
Джерело: складено на основі [1–5] і власних досліджень

3) консолідація фінансового ринку і лібералізація державного регулювання не тільки збільшили рівень конкуренції, але й призвели до підвищення ефективності функціонування фінансових установ, в тому числі за рахунок економії на операційних витратах (дійсно, ліквідація регулятивних обмежень дала змогу фінансовим установам створювати нові фінансові продукти і використовувати найбільш результативний і раціональний досвід інших ринків фінансового ринку; споживачі, у свою чергу, виграли не тільки від зменшення вартості традиційних є послуг, але й від підвищення їхньої якості, більш широкого асортименту і доступу до нових фінансових послуг);

4) відбулися зміни ринкової структури за рахунок перерозподілу ринкових сегментів між існуючими і новими його суб'єктами; ринкової поведінки, що означала переорієнтацію основної діяльності від максимізації продажу на цінову і продуктову конкуренцію; результативності діяльності фінансових установ, яка виявилась у нестабільності фінансових результатів через появу альтернативних каналів продажу фінансових послуг, підвищення конкуренції на банківському і страховому ринках, збільшення вартості впровадження новітніх автоматизованих систем оцінювання ризиків та дотримання нормативів платоспроможності;

5) збільшуються різноманітні канали дистрибуції, найкращим вибором для фінансової установи є стратегія розповсюдження фінансових послуг, що поєднує в собі всі дозволені (не заборонені чинним законодавством) альтернативні канали їхньої дистрибуції; основною метою цієї стратегії слід вважати створення інтегрованої системи дистрибуції, де клієнти можуть вільно обирати канал отримання фінансових послуг; в деяких випадках це може бути банк (наприклад, для розповсюдження стандартизованих страхових послуг), в інших – страховий брокер або ж споживач може прямо звернутись до тієї фінансової установи, яка йому до вподоби;

6) страхування життя починає розвиватись швидкими темпами, насамперед, через старіння населення і збільшення чисельності пенсіонерів. Отже, страхування життя стало однією з причин збільшення частки заощаджень в деяких країнах, що ще раз підкреслює його все зростаюче значення на фінансових ринках, а також пояснює успіх «вторгнення» страхових компаній у сфері діяльності, традиційно монополізовані банками;

7) страхові компанії поряд з основним видом діяльності, тобто наданням страхових послуг, зацікавились незначним сегментом консультаційних послуг з ризик-менеджменту, що передбачає надання консультаційних послуг для вибору кращого варіанта з усіх можливих при фіксації в договорі переліку ризиків для страхування майна; для захисту активів споживачів та управління загальним обсягом можливих витрат від настання ризиків не тільки в галузі страхування, але й в сфері будівництва, транспорту, технологій, навчання тощо.

Висновки

Таким чином, викладене дозволяє сформулювати наступні висновки:

- для розуміння фінансового механізму та специфіки формування сучасної банківсько-страхової інтеграції необхідно враховувати підґрунтя, історичні особливості та фактори впливу;
- систематизацію факторів розвитку взаємодії банківського та страхового бізнесу необхідно розглядати в контексті чотирьох блоків: мега-, макро-, мезо- та мікрорівень.

Література

1. Арутюнян Р.Р. Розвиток інтеграційних процесів в діяльності банків та страхових компаній : автореферат дис. На здобуття аук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.08 / Р.Р. Арутюнян. – Одеса, 2007. – 22 с.
2. Багмет К.В. Ризик-менеджмент у системі банківського страхування / К.В. Багмет // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 4(118). – С. 203–210.
3. Гаманкова О.О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика : монографія / Ольга Олексіївна Гаманкова / Державний вищий навчальний заклад "Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана". – К. : КНЕУ, 2009. – 283 с.
4. Єрмошенко А.М. Інтеграція страхового сектора з банківською сферою як фактор розвитку національної економіки : монографія / А.М. Єрмошенко. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. – 449 с.
5. Клапків Ю.М. Формування консолідованої банківсько-страхової бізнес-архітектури : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Ю.М. Клапків / Тернопільський національний економічний університет. – Тернопіль, 2011. – 249 с.

References

1. Arutyunyan R.R. Rozvitok integratsiynih protsesiv v diyalnosti bankiv ta strahovih kompaniy: avtoreferat dis. kand. ekon. nauk: 08.00.08 / R.R. Arutyunyan. – Odesa, 2007. – 22 s.
2. Bagmet K.V. Rizik-menedzhment u sistemі bankivskogo strahuvannya // Aktualni problemi ekonomiki.-2011.№4(118).-s.203-210
3. Gamankova O.O. Rinok strahovih poslug Ukraini: teoriya, metodologiya, praktika / Olga Oleksiyivna Gamankova: monografiya / Derzhavniy vishchiy navchalniy zaklad "Kiyivskiy natsionalniy ekonomichniy un-t im. Vadima Getmana". – K. : KNEU, 2009. – 283 s.
4. Ermoshenko A.M. Integratsiya strahovogo sektora z bankivskoyu sferoyu yak faktor rozvitku natsionalnoyi ekonomiki : monografiya / A.M. Ermoshenko. – Sumi: DVNZ «UABS NBU», 2011. – 449 s.
5. Klapkiv Yu.M. Formuvannya konsolidovanoi bankivsko-strahovoyi biznes-arhitekturi / Yu.M. Klapkiv: dis. kand. ekon. nauk: 08.00.08 / Ternopijskiy natsionalniy ekonomichniy universitet. – Ternopil, 2011. –249 s.